

УКРАЇНСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ ЗАЛІЗНИЧНОГО ТРАНСПОРТУ

Затверджено на засіданні кафедри
«Філософії та соціології»
прот. № 1 від 29 серпня 2024 р.

Затверджено
рішенням вченої ради ННЦГО
прот. № 1 від 29 серпня 2024 р.

СИЛАБУС

З ДИСЦИПЛІНИ

ФІЛОСОФСЬКІ ПРОБЛЕМИ СУЧАСНОСТІ

2024-2025 навчального року

Команда викладачів:

Лектор:

Загрійчук Іван Дмитрович (доктор філософських наук, професор)

Контакти: +38 (057) 730-10-92, e-mail: zagriychuk@kart.edu.ua

Толстов Іван Вікторович (кандидат філософських наук, доцент)

Контакти: +38 (097) 53 47 031; e-mail: tolstov@kart.edu.ua

Години прийому та консультації: 14.00-15.00 (Понеділок, Середа) Zoom

Розміщення кафедри: м. Харків, майдан Фейєрбаха, 7, 3 корпус, 3 поверх, ауд. 319-321

Додаткові інформаційні матеріали: <http://metod.kart.edu.ua>

Розробники силябусу: д. філос. наук. професор. Загрійчук І. Д., доц. Толстов І.В., доц. Даніл'ян В.О.

ХАРКІВ 2024

Чому важливий і які результати є метою навчального курсу з дисципліни «Філософські проблеми сучасності»?

У сучасних очікуваннях міжнародного ринку праці, які фіксуються останніми дослідженнями (The Future of Job Report 2018 World Economic Forum [URL:http://www3.weforum.org/docs/WEF_Future_of_Jobs_2018.pdf](http://www3.weforum.org/docs/WEF_Future_of_Jobs_2018.pdf)),

помітним є дедалі більше посилення уваги до універсальних, теоретичних, наукових, соціально-психологічних компетенцій фахівців незалежно від їхньої спеціалізації. Представники бізнесу, співробітників кадрових служб провідних компаній різних країн світу серед найбільш затребуваних вже зараз і у найближчому майбутньому компетенцій працівників називають їхнє: аналітичне мислення й інноваційність, проактивність у навчанні, креативність, оригінальність та ініціативність, лідерство і соціальний вплив, емоційний інтелект та ін. Тобто здатність до успішної соціальної взаємодії, командної співпраці, ефективність у соціально-психологічному впливі, управлінні мотивацією, лідерство, навички емоційної саморегуляції і самоорганізації та ін. стають в один рівень і навіть часом випереджають за своєю актуальністю вузько спеціальні професійні знання та вміння.

Теоретичною основою таких компетенцій є філософія та філософські дисципліни, серед яких важливе місце займає курс «Філософські проблеми сучасності», який окрім знання сучасних проблем людства формує здатність самостійного застосування отриманих знань у вирішенні проблем, що становлять загрозу існування людини.

Результати навчання: мати навички управління комплексними діями або проектами при розв'язанні складних проблем у професійній діяльності в галузі обраної спеціалізації та нести відповідальність за прийняття рішень у непередбачуваних умовах дотримуючись принципу неприпустимості корупції та будь-яких проявів недоброчесності.

Метою викладання навчальної дисципліни «Філософські проблеми сучасності» є вивчення сутності проблем, з якими зіштовхнулось людство на рубежі ХХ-ХХІ століть, оволодіння теоретичними методами їх аналізу та можливостями застосування отриманих знань та компетенцій у майбутній професійній та громадській діяльності випускників-магістрів.

Курс спрямований на розвиток наступних компетентностей студентів:

1. Загальнокультурну і ціннісно-сміслову компетентність (формування та розширення світогляду магістрів у сфері сучасних проблем людства; розуміння важливості їх осмислення та включення в практику професійної діяльності; здатність на основі отриманого знання діяти соціально відповідально та свідомо).
2. Навчально-пізнавальну і інформаційну компетентність (формування у студентів зацікавленості в осмисленні сучасних проблем виживання людства; оволодіння навичками та вмінням щодо самостійного пошуку та аналізу, структурування та відбору потрібної інформації з різних джерел; здатність використовувати практичні навички, спираючись на отримані знання).
3. Комунікативну компетентність (сприяння розвитку можливості магістрів піднятися від рівня ритуального спілкування на теми сучасних проблем людства до більш професійного, глибокого, теоретичного рівня; вміння знаходити рішення у нестандартних ситуаціях щодо вирішення проблем виживання людини в сучасних умовах; оволодіння техніками ефективної ділової комунікації в сфері збереження природного та суспільного середовища).
4. Компетентність здатності ухвалювати рішення та діяти, дотримуючись принципу неприпустимості корупції та будь-яких проявів недоброчесності.
5. Компетентність особистісного самовдосконалення (сприяння розвитку у магістрів адекватного теоретичного уявлення про світ та власні можливості впливу на вирішення проблем, пов'язаних зі збереженням та покращенням середовища проживання).

**Як організоване навчання у межах навчального курсу
«Філософські проблеми сучасності»?**

Опис дисципліни:

Кредитів ECTS - 3

Загальна кількість годин вивчення дисципліни - 90

Дисципліна викладається для студентів другого рівня вищої освіти (магістрів)

Для студентів денної форми навчання дисципліна викладається у II семестрі, протягом одного семестру і передбачає проведення 1 лекції раз у два тижні (всього 8 або 7 лекцій залежно від розкладу) і 1 практичного (семінарського) заняття раз у два тижні (всього 8 або 7 занять).

Співвідношення кількості годин аудиторних занять до самостійної роботи студентів для денної форми навчання становить – 30/60

для заочної форми навчання – 10/80 Теми

курсу за змістовними модулями:

Змістовний модуль 1.

1. Місце і роль філософії в класифікації та розв'язанні сучасних проблем людства.
2. Глобальні екологічні небезпеки як предмет філософського аналізу.
3. “Демографічний вибух” як глобальна проблема нашого часу.

Змістовний модуль 2.

4. Філософські аспекти війни і миру в XXI столітті.
5. Головні небезпеки сучасного глобалізму, радикалізму і фундаменталізму.

Змістовний модуль 3.

6. Філософські аспекти глобалістики як нової науки про суспільство.
7. Інформаційне забруднення сучасного соціального середовища як нова філософська проблема.
8. Сучасна філософія права і політико-правова культура.

Тематично-календарний план курсу:

Тиждень	Кількість годин	Тема лекції	Кількість годин	Тема семінарського заняття
1	2	Місце і роль філософії в класифікації та розв'язанні сучасних проблем людства.		
2			2	Місце і роль філософії в класифікації та розв'язанні сучасних проблем людства.
3	2	Глобальні екологічні небезпеки як предмет філософського аналізу.		
4			2	Глобальні екологічні небезпеки як предмет філософського аналізу.
5	2	“Демографічний вибух” як глобальна проблема нашого часу.		

6			2	“Демографічний вибух” як глобальна проблема нашого часу.
7	2	Філософські аспекти війни і миру в ХХІ столітті		
		Модульний контроль знань		
8			2	Філософські аспекти війни і миру в ХХІ столітті
9	2	Головні небезпеки сучасного глобалізму, радикалізму і фундаменталізму.		
10			2	Головні небезпеки сучасного глобалізму, радикалізму і фундаменталізму.
11		Філософські аспекти глобалістики як нової науки про суспільство.		
12			2	Філософські аспекти глобалістики як нової науки про суспільство.
13		Інформаційне забруднення сучасного соціального середовища як нова філософська проблема.		
14			2	Інформаційне забруднення сучасного соціального середовища як нова філософська проблема.
15		Сучасна філософія права і політико-правова культура.		
		Модульний контроль знань		

Інформаційні матеріали по курсу:

Рекомендована література:

Основна

1. Філософія глобальних проблем сучасності: Навч. посібн. для студ. вищих технічних навчальних закладів / [Кол. авторів; за наук. ред. Арістової А. В.; упорядн. словн. Волобуєва С. В.]. – К.: НТУ, 2016. – 184 с.
2. Воронкова В.Г. Філософія глобалізації: соціоантропологічні, соціоекономічні та соціокультурні виміри. Монографія. – Запоріжжя, Видавництво ЗДІА, 2010. – 272 с.
3. Тойнбі А. Дослідження історії: У 2-х т. – К.: Основи. – 1995. – Т. 1. – 614 с.; Т.2. – 406 с.
4. Жадько В. А. Глобальні проблеми сучасності як об'єкт філософської рефлексії. Гуманітарний вісник ЗДІА. Випуск 43. С. 187-195
5. Гантінгтон С. П. Протистояння: цивілізаційта зміна світового порядку / Семюел П. Гантінгтон; Пер. з англ. Н. Климчук. – Львів: Кальварія, 2006. – 474 с.
6. Гор А. Земля у рівновазі. Екологія і людський дух / А. Гор; Пер. з англ.: ВГО "Україна. Порядок деннийна ХХІ ст." та Ін-т сталого розвитку. – К.: Інтелсфера, 2001. – 404 с.
7. Зербіно Д.Д. Екологічні катастрофи у світі та в Україні /Д. Д. Зербіно, М. Р. Гжегоцький. – Львів: БАК, 2005. – 272 с.
8. Печчеи А. Человеческие качества / А. Печчеи; Пер. с англ. О. В. Захаровой [общ. ред. и вступ. ст. Д. М. Гвишиани]. – 2-е изд. – М.: Прогресс, 1985. – 312 с
9. Семенюк Е. П. Філософські засади сталого розвитку: Навч. посібник [для маг. та аспір.] / Е. П. Семенюк. – Львів: Афіша, 2002. – 200 с
10. Туниця Ю. Ю. Фактори глобалізації і стратегія сталого розвитку / Ю. Ю. Туниця, Е. П. Семенюк, Т. Ю. Туниця // Вісник НАН України. – 2004. – № 7. – С. 3–14.
11. Тейлор Ч. Мультикультуралізм і «політика визнання». – К., 2004.
12. Допоміжна
13. Грудій М. Половина мов зникне до наступного століття / М. Грудій // Газета по- українськи. – 2007. – № 170 (453). – 20 вер. – С. 6.
14. Семенюк Е. Глобалізація: філософський аналіз поняття. 2007 Електронний ресурс: http://vlp.com.ua/files/02_49.pdf
15. Арутюнов В. Х., Свінціцький В. М. Філософія глобальних проблем сучасності: навч.-метод. посібник. 2003 Електронний ресурс: <http://politics.ellib.org.ua/pages-cat-68.html>
16. Андерсон Б. Уявлені спільноти: Міркування щодо походження й поширення націоналізму. – К., 2001.
17. Хесле В. Философия и экология. - М., 1994.
18. Громадянське суспільство в Україні за доби глобалізації: ціннісно-нормативне та інституційне забезпечення його розбудови. – К., 2007.
19. Філософія: Світ людини: Курс лекцій: Навч. посібник. - К., 2003.
20. Інформаційні ресурси в інтернеті:

Інститут філософії імені Г. С. Сковороди – Національна Академія Наук України -

<http://www.filosof.com.ua/publik.htm>

ALEXANDRIA – бібліотека філософа -

http://www.alexandria.org.ua/component/option.com_docman/Itemid,34/

Все о філософії – Filosofia.org.ua - <http://www.filosofia.org.ua/> Философия

– Главная - <http://filosof.at.ua/>

Про що важливо пам'ятати і яких правил дотримуватись у ході вивчення дисципліни?

Умовою ефективного засвоєння змісту дисципліни і досягнення наведених результатів (набуття необхідних компетенцій) є не тільки високопрофесійна робота викладача, а також наполеглива, цілеспрямована навчальна діяльність студентів, яка включає різні форми роботи як під час аудиторних занять (лекцій і семінарів), так і самостійної підготовки.

Під час лекцій ефективності засвоєння матеріалу, що надається, сприяє не лише уважне слухання і кропітке ведення конспекту, але й також формулювання уточнюючих запитань, можливих критичних зауважень, спроби навести приклади, які б ілюстрували або, навпаки, ставили під сумнів, положення, що наводяться. Активна участь в коротких обговореннях, які зазвичай є природнім елементом лекцій з філософських проблем сучасності, також є активністю, що очікується від студентів в ході вивчення ними дисципліни.

Робота на семінарських заняттях передбачає наступну активність студентів:

- підготовку доповідей і виступів на теми, означені програмою курсу;
- участь в обговоренні нагальних питань з тематики дисципліни;
- виконання індивідуальних завдань (написання рефератів, участь в роботі наукових та науково-практичних конференціях);
- участь в усних і письмових опитуваннях.

Яким є порядок оцінювання результатів навчання

Контроль знань у рамках навчальної дисципліни «Філософські проблеми сучасності» здійснюється з урахуванням особливостей кредитно-модульної системи, відображених у Положенні про контроль та оцінювання якості знань студентів в УкрДУЗТ (<http://kart.edu.ua/images/stories/akademiya/documentu-vnz/polojennya-12-2015.pdf>).

Згідно з Положенням про впровадження кредитно-модульної системи організації навчального процесу використовується 100-бальна шкала оцінювання. При заповненні заліково-екзаменаційної відомості та залікової книжки (індивідуального навчального плану) студента, оцінка, виставлена за 100-бальною шкалою, повинна бути переведена до національної шкали (5, 4, 3,) та шкали ECTS (A, B, C, D, E)

Визначення назви за державною шкалою(оцінка)	Визначення назви за шкалою ECTS	За 100 бальною шкалою	ECTS оцінка
ВІДМІННО – 5	Відмінно – відмінне виконання лише з незначною кількістю помилок	90-100	A
ДОБРЕ – 4	Дуже добре – вище середнього рівня з кількома помилками	82-89	B
	Добре – в загальному правильна робота з певною кількістю грубих помилок	75-81	C
ЗАДОВІЛЬНО - 3	Задовільно - непогано, але зі значною кількістю недоліків	69-74	D
	Достатньо – виконання задовольняє мінімальні критерії	60-68	E
НЕЗАДОВІЛЬНО - 2	Незадовільно – потрібно попрацювати перед тим як отримати залік (без повторного вивчення модуля)	35-59	FX
	Незадовільно - необхідна серйозна подальша робота (повторне вивчення модуля)	<35	F

Принципи формування оцінки:

Модульне тестування:

Оцінка формується відповідно до кількості вірних відповідей на тестові модульні питання (20 питань в тесті, кожна вірна відповідь оцінюється в 2 бали). Максимальна кількість становить 40 балів за модуль.

Поточний контроль:

Оцінка формується шляхом накопичення студентами балів за наступні види роботи і активності:

- відвідування лекцій (бали нараховуються в залежності від кількості відвідуваних лекцій, максимальна сума становить 10 балів; у разі пропуску більше, ніж 50% лекцій, бали не нараховуються);

- наявність і повнота конспекту лекцій і тем, що виносяться на самостійний розгляд (максимальна сума балів – 10);

- доповіді на семінарських заняттях – передбачає розгорнуте усне викладення теоретичного матеріалу з конкретного питання, демонстрацію розуміння змісту суспільних процесів сучасного людства, які розглядаються, самостійні висновки і рекомендації; відповіді на питання викладача і інших студентів – учасників семінару (максимальна кількість балів - 10 (мінімум 1 доповідь впродовж 1-го модуля (одного чи двох змістовних модулів));

- повідомлення на семінарських заняттях – передбачають коротке але цілісне і завершене інформування про конкретний феномен, особливість, наведення прикладу тощо (максимальна кількість балів - 10 (у разі мінімум по 1-му повідомленню – на кожному семінарі впродовж модуля (одного чи двох змістовних модулів));

- участь в обговореннях, усних опитуваннях, доповнення повідомлень і доповідей, презентації результатів реферативних робіт, індивідуальних завдань (максимальна кількість балів - 20 (залежно від загального рівня активності, залученості, якості відповідей і виконання завдань впродовж модуля (одного чи двох змістовних модулів)).

Іспит:

Студент отримує іспит за результатами модульного 1-го та 2-го контролю шляхом накопичення балів. Максимальна кількість балів, яку може отримати студент становить 100 (до 60 балів поточного контролю та до 40 балів за модульне тестування). Середнє арифметичне суми модульних оцінок складає заліковий бал. Якщо студент не погоджується із запропонованими балами (у разі отримання оцінки на рівні В або D за шкалою ECTS), він може підвищити їх на заліку, відповівши на питання з наведеного нижче списку:

1. Роль філософії в осмисленні глобальних проблем сучасності.
2. Сутність сучасних глобальних проблем людства.
3. Класифікація сучасних глобальних небезпек.
4. Філософський аспект можливих шляхів вирішення глобальних проблем сучасності.
5. Соціотехносфера як результат науково-технічного прогресу.
6. Діяльність «Римського клубу» як перша спроба наукового прогнозування майбутнього в епоху науково-технічної революції.
7. Моделювання як метод наукового передбачення наслідків глобальних небезпек .
8. Соціально-екологічне прогнозування як метод досягнення гармонії в системі «суспільство-природа».
9. Соціальна екологія як наука про природно-соціальні проблеми сучасності.
10. Три складові частини соціальної екології.
11. Основні причини загострення проблеми забруднення навколишнього середовища.
12. Сутність проблеми обмеженості природних ресурсів.
13. Руйнівні наслідки економічної діяльності сучасного людства.
14. Особливості формування та етапи розвитку глобального мислення.
15. Загальна характеристика мондіалізму як напрямку суспільно-політичної думки.
16. Предмет глобалістики як нової науки про сучасний світ.
17. Етапи розвитку глобалістики та її провідні напрями.
18. Сутність проблеми «зайвої інформації».
19. Загальні риси побутових та інформаційних відходів.
20. Проблема спаму і боротьба з ним.
21. Необхідність захисту інформаційного простору сучасного людства.
22. Сутність сучасного глобалізму. Поняття глобалістики, глобалізації та антиглобалістичної боротьби.
23. Сучасний радикалізм, його особливості і різновиди.
24. Фундаменталізм та його сучасні різновиди.
25. Поняття «демографічний вибух» і «демографічна криза».
26. Причини і сутність світового «демографічного вибуху».
27. Демографічна політика як важливий засіб подолання глобальних демографічних проблем.
28. Демографічна ситуація в Україні: реальність і політичні спекуляції.
29. Поняття урбанізації. Субурбанізація і псевдоурбанізація.
30. Головні особливості і темпи урбанізації у XX-XXI століттях.
31. Сучасні міські агломерації і мегаполіси: проблеми і перспективи.
32. Особливості урбанізації в Україні.
33. Війна як філософська проблема. Мир і війна у сучасному світі.
34. Проксі війни: особливості та механізми здійснення
35. Причини і наслідки зміни ставлення до війни у XX столітті.
36. Особливості сучасної політики миру.
37. Роль ООН та інших міжнародних організацій у забезпеченні миру на планеті
38. Класифікація сучасних політичних систем.
39. Характеристика тоталітарного політичного режиму.

40. Сучасні трансформації тоталітаризму і тоталітарний тип свідомості.
41. Характеристика сучасного демократичного політичного устрою.
42. Політика і суспільна мораль в Україні.
43. Предмет і поняття філософії права.
44. Філософські теорії держави.
45. Філософське розуміння свободи і свавілля.
46. Свобода і право у сучасному світі.
47. Поняття «бідності». Бідні і багаті люди, регіони, країни.
48. Особливості розвитку взаємозв'язків між багатими і бідними країнами.

Кодекс академічної доброчесності

Порушення Кодексу академічної доброчесності Українського державного університету залізничного транспорту є серйозним порушенням, навіть якщо воно є ненавмисним. Кодекс доступний за посиланням: <http://kart.edu.ua/documentu-zvo-ua>

Зокрема, дотримання Кодексу академічної доброчесності УкрДУЗТ означає, що вся робота на модульних тестуваннях та заліках має виконуватися індивідуально. Під час виконання самостійної роботи студенти можуть консультуватися з викладачами та з іншими студентами, але повинні самостійно розв'язувати завдання, керуючись власними знаннями, уміннями та навичками. Посилання на всі ресурси та джерела (наприклад, у рефератах, самостійних роботах чи презентаціях) повинні бути чітко визначені та оформлені належним чином. У разі спільної роботи з іншими студентами над виконанням індивідуальних завдань, потрібно зазначити ступінь їх участі у роботі.

Інтеграція студентів з обмеженими можливостями

Вища освіта є провідним чинником підвищення соціального статусу, досягнення духовної, матеріальної незалежності і соціалізації молоді з обмеженими функціональними можливостями й відображає стан розвитку демократичних процесів і гуманізації суспільства.

Для інтеграції студентів із обмеженими можливостями в освітній процес Українського державного університету залізничного транспорту створена система дистанційного навчання на основі сучасних педагогічних, інформаційних, телекомунікаційних технологій.

Доступ до матеріалів дистанційного навчання з цього курсу можна знайти за посиланням: <http://do.kart.edu.ua/>